

1. Doctrină, studii, comentarii

CONTRIBUȚII LA STUDIUL DISPOZIȚIILOR LEGII NR. 8/1996 REFERITOARE LA DURATA PROTECȚIEI JURIDICE A DREPTURILOR MORALE ȘI PATRIMONIALE DE AUTOR

Teodor Bodoască*

Rezumat

Cu titlu general, de fiecare dată când sunt abordate cât de cât aprofundat diverse teme cu privire la regimul juridic al drepturilor morale și patrimoniale de autor în reglementarea Legii nr. 8/1996 ies la iveală aspecte insuficient fundamentate logico-juridic și care reclamă perfecționarea soluțiilor normative existente.

Dispozițiile Legii nr. 8/1996 referitoare la durata protecției juridice a drepturilor morale și patrimoniale de autor nu fac excepție de la această constatare. Într-adevăr, acestea presupun încă efort de interpretare și, mai ales, pentru identificarea soluțiilor normative discutabile, precum și fundamentarea unor propuneri de lege ferenda pentru optimizarea lor.

Cuvinte-cheie: drepturi subiective morale și patrimoniale de autor, naștere, stingere, supraviețuirea exercițiului unora dintre ele

Abstract

Generally speaking, each time various issues are dealt with in depth as regards the legal regime of moral and patrimonial copyright in the Regulation of Law no. 8/1996 aspects are revealed which are insufficiently reasoned from a legal logic point of view, and which require the improvement of existing regulatory solutions.

The provisions of Law No 8/1996 on the duration of the legal protection of moral and patrimonial copyright are no exception to this finding. Indeed, they still require an effort to construe and, above all, to identify questionable regulatory solutions, and to substantiate some proposals de lege ferenda for the optimization thereof.

Keywords: subjective moral and patrimonial copyright, birth, extinction, survival of the exercise of some of them

* Prof. univ. dr. habil, Universitatea „Dimitrie Cantemir” din Târgu Mureș, E-mail bodoasca_teodor@yahoo.com.

Résumé

A titre général, chaque analyse plus ou moins approfondie de divers thèmes touchant au régime juridique des droits moraux et patrimoniaux d'auteur tel que règlementé par la Loi n° 8/1996, révèle souvent des aspects insuffisamment étayés du point de vue logique et juridique exigeant un raffinement des solutions normatives existantes.

Les dispositions de la Loi n° 8/1996 portant sur la durée de la protection juridique des droits moraux et patrimoniaux d'auteur ne font pas exception à ce constat. En effet, ces dernières supposent encore un effort d'interprétation et, surtout, d'identification des solutions normatives discutables, ainsi que la justification des propositions de loi ferenda visant à les optimiser.

Mots-clés: droits subjectifs moraux et patrimoniaux d'auteur, naissance, extinction, la survie du droit d'exercice de quelques-uns de ces droits

1. Preliminarii

Capitolul V din Titlul I (Dreptul de autor) al Părții I (Dispoziții generale) din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe¹ este consacrat duratei protecției dreptului de autor. În concret, sunt reglementate: momentul nașterii dreptului de autor (art. 27), durata de drept comun a drepturilor patrimoniale de autor [art. 28 alin. (1)], durata drepturilor patrimoniale de autor în cazuri particulare [art. 28 alin. (2), art. 29-33] și modul în care sunt calculate termenele prevăzute de art. 28-33 (art. 34).

Chiar dacă denumirea Capitolului V este „durata protecției drepturilor de autor”, cu excepția dispozițiilor art. 27 alin. (1) și art. 28 alin. (2), care se referă generic la „drepturile de autor”, celelalte au în vedere „durata drepturilor patrimoniale de autor”, fiind ignorate, astfel, drepturile morale de autor. Situația se explică prin faptul că durata drepturilor morale de autor este reglementată (implicit) de art. 11, plasat în contextul conținutului dreptului de autor (art. 10-24).

Pentru motive ce țin de respectarea normelor de tehnică legislativă, este de preferat ca denumirea Capitolului V să fie modificată în acord cu conținutul lui normativ. În acest sens, potrivit art. 56 alin. (2) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative², „titlurile, capitolele și secțiunile se denumesc prin exprimarea

¹ Legea nr. 8/1996 a fost publicată în M. Of. nr. 60 din 20 martie 1996 și, apoi, republicată în nr. 489 din 14 iunie 2018, fiind ulterior modificată și completată. Notă: Atunci când, în cuprinsul studiului ne referim la diverse texte de lege fără să indicăm actul normativ, avem în vedere Legea nr. 8/1996.

² Legea nr. 24/2000 a fost publicată în M. Of. nr. 139 din 31 martie 2000 și republicată în nr. 260 din 21 aprilie 2010.

sintetică a reglementărilor pe care le cuprind”. Remarcăm formularea imperativă a textului citat.

Protecția reglementată de art. 27 și urm. C. civ. este una juridică. Concluzia este susținută fără echivoc chiar de împrejurarea că este reglementată de Legea nr. 8/1996³. Oricum, protecția juridică constă în obligația terțelor persoane ca, sub amenințarea forței coercitive a statului, să respecte drepturile morale și patrimoniale de autor.

Drepturile la care se referă art. 27-33, fiind născute din realizarea unor opere, sunt drepturi subiective și, drept urmare, țin de capacitatea de exercițiu a persoanei. De fapt, numai drepturile subiective pot face obiectul unor acte juridice, inclusiv *mortis causa*, acte juridice avute în vedere de art. 28 și urm. din Legea nr. 8/1996. Evident, drepturile obiective, fiind apanajul exclusiv al legiuitorului⁴, nu pot face obiectul unor acte juridice, indiferent că sunt *inter vivos* sau *mortis causa*.

2. Momentul inițial al protecției juridice a drepturilor de autor

Indiferent că sunt morale sau patrimoniale, de principiu, drepturile de autor sunt protejate juridic chiar din momentul în care opera a fost realizată. În acest sens, potrivit art. 27 alin. (1) din Legea nr. 8/1996, „dreptul de autor asupra unei opere literare, artistice sau științifice se naște din momentul creării operei, oricare ar fi modul sau forma concretă de exprimare”. În același sens pot fi analizate și dispozițiile art. 1 alin. (2). Astfel, în temeiul lor, „opera de creație intelectuală este recunoscută și protejată, independent de aducerea ei la cunoștință publică, *prin simplul fapt al realizării ei*, chiar neterminată” (s.n.)⁵.

³ A se vedea art. 185-200 din Legea nr. 8/1996 (măsuri de protecție, proceduri și sancțiuni).

⁴ A se vedea art. 15 alin. (1) din Constituție.

⁵ Observăm lipsa de consecvență a legiuitorului în construcția unor norme juridice referitoare la recunoașterea și protecția drepturilor de autor. Astfel, spre exemplu, în timp ce dispozițiile art. 1 alin. (2) au în vedere recunoașterea și protecția „operei de creație intelectuală”, art. 27 alin. (1) se referă la „dreptul de autor asupra unei opere literare, artistice sau științifice”. Unanim este admis că normele juridice, adresându-se exclusiv conduitei umane, reglementează, de fapt, diverse drepturi și obligații ce revin persoanelor fizice sau juridice. Practic, recunoașterea și protecția juridică a operei se traduce în recunoașterea și protecția juridică a unor drepturi și impunerea unor obligații pentru diverse subiecte de drept în legătură cu opera. Evident, drepturile de autor revin autorului sau altor persoane fizice sau juridice prevăzute expres de lege, iar obligațiile persoanelor cu care titularii acestor drepturi intră în diverse raporturi juridice. Lipsite de precizie sunt și acele texte ale Legii nr. 8/1996 care se referă la „protecția acordată autorului”, cum este cazul, spre exemplu, cel al art. 3 alin. (2). De asemenea, greșită este și expresia „opere literare, artistice sau științifice”. Într-adevăr, opera este o creație intelectuală în domeniul literar, artistic sau științific”. Practic, această expresie are o formulare pleonastică. Pentru evitarea interpretărilor diverse, *de lege ferenda*, propunem

Acest principiu este incident, conform art. 27 alin. (2), și în situația în care opera este creată, într-o perioadă de timp, în părți, serii, volume și în orice alte forme de dezvoltare creativă. În asemenea cazuri, dreptul de autor se naște, pentru fiecare componentă în parte, din momentul realizării ei. Evident, dreptul de autor asupra operei, în integralitatea ei, ia naștere în momentul finalizării tuturor componentelor (părților, seriilor, volumelor etc).

Art. 1 alin. (2) și art. 27 alin. (1) din Legea nr. 8/1996 instituie principiul conform căruia protecția juridică a dreptului de autor se naște independent de aducerea operei la cunoștință publică⁶. Dacă pentru autor sau titularul dreptului de autor acest principiu este avantajos, pentru terțele persoane soluția normativă vine în contradicție cu principii elementare de drept.

În fond, urmare realizării unei opere, se naște un raport juridic între creatorul ei și terțele persoane. În conținutul acestui raport juridic se găsesc drepturile morale și patrimoniale subiective de autor, respectiv obligația subiectivă a terțelor persoane de a respecta aceste drepturi. Protecția juridică a drepturilor de autor, indiferent că sunt morale sau patrimoniale, nu poate fi altfel operaționalizată decât prin nașterea și impunerea acestei obligații subiective pentru terțele persoane.

În situația în care opera este adusă la cunoștință publică chiar în momentul realizării ei, obligația terțelor persoane de a respecta drepturile subiective ale autorului sau titularului drepturilor de autor este firească, rezultând din nașterea raportului juridic astfel născut între autor sau titularul dreptului de autor și aceste persoane. În acest caz, obligația respectivă, chiar dacă este subiectivă, are caracter *erga omnes*. De principiu, acest raport juridic rămâne în ființă pe durata vieții autorului și, după decesul lui, continuă să existe, în condițiile legii, în beneficiul altor persoane fizice sau juridice.

În schimb, dacă opera nu este adusă la cunoștință publică, nu se naște raportul juridic respectiv. În acest caz, împotriva logicii juridice elementare și chiar cu sfidarea principiului dreptății, terțelor persoane li se impune respectarea unei „realități juridice inexistente” pentru ele (sau, altfel spus, „inopozabile” lor). În legătură cu acest aspect, în doctrină s-a afirmat că drepturile patrimoniale ale autorului sunt doar virtuale, eventuale, ele devenind actuale și efective numai după exercitarea dreptului moral de divulgare⁷. Evident, tot la fel de virtuală sau eventuală este și obligația subiectivă a terțelor persoane de a respecta drepturile de autor.

reformularea tuturor textelor Legii nr. 8/1996 care se referă la recunoașterea sau protejarea operelor de creație intelectuală ori la protecția autorului, în sensul că recunosc sau protejează drepturile de autor rezultate din realizarea unei opere.

⁶ Pentru detalii privind aducerea operei la cunoștință publică, a se vedea V. Roș, *Dreptul proprietății intelectuale*, Vol. I. *Dreptul de autor. Drepturile conexe și drepturile sui-generis*, Editura C. H. Beck, București, 2016, p. 287 și urm.

⁷ *Ibidem*, p. 289.

Cu toate acestea, în cazul în care, chiar dacă opera nu este adusă la cunoștință publică, diverse terțe persoane iau la cunoștință despre existența ei, se nasc raporturi juridice corespunzătoare concrete între autor sau titularul dreptului de autor și persoanele în cauză (*certa personae*), acestora revenindu-le obligația subiectivă de a respecta drepturile de autor. În acest caz, protecția juridică a operei nu mai este *erga omnes*, ci doar *certa personae*.

Pentru motivele prezentate, sugerăm legiuitorului ca, *de lege ferenda*, să modifice dispozițiile art. 1 alin. (2), în sensul că „opera este recunoscută și protejată prin simplul fapt al realizării ei, chiar neterminată, cu condiția de a fi adusă la cunoștință publică, afară de cazul în care terțe persoane au luat la cunoștință despre existența ei pe altă cale”. Pe cale de consecință, și dispozițiile art. 27 alin. (1) ar trebui modificate, astfel: „dreptul de autor asupra unei opere se naște din momentul creării ei, oricare ar fi modul sau forma concretă de exprimare, cu condiția de a fi adusă la cunoștință publică, cu excepția cazului în care terțe persoane au luat la cunoștință despre existența ei pe altă cale”.

3. Durata protecției juridice a drepturilor morale de autor

De regulă, în doctrină, durata protecției juridice a drepturilor patrimoniale de autor este ignorată. Probabil, situația este generată și de ambiguitatea dispozițiilor art. 27 și urm. din Legea nr. 8/1996.

Reiterăm că, din moment ce art. 27 alin. (1) se referă generic la „dreptul de autor”, textul acestuia este incident atât în cazul prerogativelor morale, cât și a celor patrimoniale de autor⁸. Drept urmare, deși criticabil, în temeiul acestuia, drepturile morale se nasc chiar din momentul realizării operei.

Atâta timp cât raportul juridic, în al cărui conținut se regădesc aceste drepturi, este legat între autor sau titularul dreptului de autor și terțele persoane, acesta rămâne în ființă, de principiu, pe tot timpul existenței ca subiecte de drept a titularilor. Concluzia este susținută implicit de dispozițiile art. 11 alin. (2) pentru dreptul la nume [art. 10 lit. c)] și dreptul de retractare [art. 10 lit. e)].

Art. 11 alin. (2) exceptează de la acest principiu trei drepturi morale: de divulgare [art. 10 lit. a)], de paternitate asupra operei [art. 10 lit. b)] și de integritate a operei [art. 10 lit. d)]. În concret, după moartea autorului, exercițiul acestor drepturi morale se transmite prin moștenire, potrivit legislației civile, pe durată nelimitată (teza I). În schimb, dacă nu sunt moștenitori, exercițiul lor revine organismului de gestiune colectivă care a

⁸ Facem precizarea că art. 1 alin. (1) teza a II-a din Legea nr. 8/1996 prevede că acest drept comportă „atribute de ordin moral și patrimonial”, iar art. 10-11, respectiv art. 12-26 reglementează drepturile morale, respectiv drepturile patrimoniale de autor (dreptul de divulgare, drepturile subsecvente dreptului de divulgare și dreptul de suită).

administrat drepturile autorului sau, după caz, organismului cu cel mai mare număr de membri, din domeniul respectiv de creație (teza a II-a).

Per a contrario, la moartea autorului se stinge dreptul moral privind numele sub care opera este adusă la cunoștință publică și dreptul de retrac-tare. În schimb, supraviețuiește decesului autorului doar exercițiul celorlalte trei drepturi morale de autor enumerate de art. 11 alin. (2).

De principiu, se pune problema fundamentului logico – juridic al excep-țiilor instituite de art. 11 alin. (2) din Legea nr. 8/1996. În opinia noastră⁹, această soluție normativă are menirea de a asigura, după decesul autorului, mijloacele juridice necesare pentru conservarea deciziei acestuia de a aduce sau nu opera la cunoștință publică, a calității lui de autor al operei și a integrității operei. Într-adevăr, ține de domeniul logicii juridice elementare faptul că, în lipsa perpetuității exercițiului acestor drepturi, decizia autorului de a divulga sau nu opera, calitatea lui de autor și integritatea operei rămân la discreția oricărei persoane. Practic, în virtutea prerogativelor conferite de exercițiul acestor drepturi, persoanele fizice sau juridice care îl dobândesc, fără a se substitui autorului, au posibilitatea legală de a acționa, inclusiv în justiție, pentru respectarea de către terți a deciziei autorului privind divul-garea operei, a calității sale de creator al operei și a integrității operei. Sub acest aspect, art. 6 bis alin. (3) din Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice¹⁰ dispune că „mijloacele procedurale pentru apărarea drepturilor recunoscute prin prezentul articol sunt reglementate de legislația țării în care este reclamata protecția”.

În temeiul art. 11 alin. (2), interpretat *stricto sensu*, la decesul autorului se sting toate drepturile morale de autor, precum și exercițiul drepturilor prevăzute de art. 10 lit. c) și e). Deci, supraviețuiește decesului autorului doar „exercițiul” drepturilor morale prevăzute de art. 10 lit. a), b) și d). Practic, art. 11 alin. (2) pune în operă o situație juridică inedită, în sensul că, deși aceste drepturi nu mai au titular, sunt exercitate de persoanele fizice sau juridice prevăzute de textul lui. În opinia noastră, sub acest aspect, dispozițiile art. 11 alin. (2) din Legea nr. 8/1996 au preluat greșit prevederile art. 6 bis alin. (2) teza I din Convenția de la Berna. În temeiul acestora, „drepturile recunoscute autorului, în virtutea alin. (1), sunt, după moartea sa, *menținute* cel puțin până la stingerea drepturilor patrimoniale și exercitate de către persoanele sau instituțiile cărora legislația națională a țării în care protecția

⁹ În același sens, a se vedea: T. Bodoaşcă, *Contribuții la studiul drepturilor morale de autor*, în *Pandectele române* nr. 6/2020.

¹⁰ Convenția a fost adoptată la Berna, la data de 19 septembrie 1886, fiind ulterior com-pletată la Paris (4 mai 1896) și la Berna (20 martie 1914). Această Convenție a fost revizuita la Berlin (13 noiembrie 1908), Roma (2 iunie 1928), Bruxelles (26 iunie 1948), Stockholm (14 iulie 1967) și Paris (24 iulie 1971). În fine, Convenția a fost modificata la data de 28 septembrie 1979. România a aderat la Convenție (în forma revizuită la Berlin), prin Legea nr. 152/1926 (Convenția este publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 156 din 17 aprilie 1998).

este reclamata le da aceasta calitate” (s.n.). Deci, în reglementarea internațională, „drepturile sunt menținute”, iar „exercitarea” lor este încredințată persoanelor sau instituțiilor cărora legea le dă această calitate. Observăm că reglementarea internațională nu stabilește „beneficiarul drepturilor menținute”. Cel mai probabil, situația semnalată are ca finalitate evitarea de a conferi, după moartea autorului, calitatea de „autor” altei persoane decât creatorul ei. Oricum, legiuitorul național a omis să preia din reglementarea internațională „menținerea drepturilor”.

Sub aspectul duratei transmiterii exercițiului acestor drepturi, legiuitorul intern a derogat de la dispozițiile art. 6 bis alin. (2) din Convenția de la Berna, care stabilește această durată „cel puțin până la stingerea drepturilor patrimoniale”. Soluția legiuitorului român, de a asigura transmiterea exercițiului acestor drepturi „pe durată nelimitată”, este rațională, întrucât asigură menținerea veșnică a calității de autor și a integrității operei. Cu toate acestea, observăm că durata este nelimitată doar atunci când transmiterea are loc pe cale succesorală. Evident, pentru identitatea de rațiune, aceeași soluție se impune și atunci când exercițiul acestor drepturi revine unui „organism de gestiune colectivă”.

În privința dreptului prevăzut de art. 10 lit. c), dacă autorul nu a decis în timpul vieții sale numele sub care opera va fi adusă la cunoștință publică, după decesul lui, aceasta poate fi adusă la cunoștință publică de către succesorii săi numai în formă anonimă. În opinia noastră, în acest caz, opera nu ar putea fi adusă la cunoștință publică sub pseudonim, chiar dacă acesta face imposibilă identificarea autorului, deoarece pseudonimul constituie un nume sub care se ascunde adevăratul nume al autorului¹¹. În ceea ce privește dreptul prevăzut de art. 10 lit. e), față de lipsa de distincție a textului art. 11 alin. (2), retractarea operei este inadmisibilă, indiferent de faptul că a fost adusă la cunoștință publică de către autor, în timpul vieții sale, sau de către succesori, după decesul acestuia.

În fine, în opinia noastră, în lipsa de moștenitori și a unui organism de gestiune colectivă mandatat de autor să-i administreze drepturile sau a unui organism de gestiune în domeniul de creație al operei, exercițiul drepturilor enumerate de art. 11 alin. (2) [prevăzute de art. 10 lit. a), b) și d)] se stinge în momentul decesului autorului. În acest caz, nu pot fi incidente dispozițiile art. 963 alin. (3) C. civ., în sensul că exercițiul drepturilor respective s-ar cuveni comunei, orașului sau municipiului, deoarece acest text se referă la bunurile lăsate de defunct, iar în discuție sunt prerogative rezultate din drepturi nepatrimoniale. Mai mult, cu valoare de principiu, potrivit art. 11 alin. (1) din Legea nr. 8/1996, drepturile morale sunt inalienabile. În situația analizată, pentru asigurarea perpetuității exercițiului acestor drepturi,

¹¹ A se vedea *Dicționarul explicativ al limbii române moderne (Dex)*, apărut sub egida Academiei României, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, ediția a 2-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 866.

propunem completarea dispozițiilor art. 11 alin. (2) din Legea nr. 8/1996, astfel ca, în lipsă de moștenitori sau de organism de gestiune mandatat de autor ori în domeniul de creație al operei, exercițiul acestor drepturi să fie transmis Oficiului Român pentru Drepturile de Autor.

Față de cele prezentate, considerăm oportun ca, *de lege ferenda*, dispozițiile art. 11 alin. (2) din Legea nr. 8/1996 să fie reformulate, în sensul că, „după moartea autorului sau titularului drepturilor de autor, drepturile morale prevăzute la art. 10 lit. a), b) și d) se mențin, iar exercițiul lor se transmite succesorilor, în condițiile legii” (teza I). „Dacă nu există succesorii, exercițiul drepturilor revine organismului de gestiune colectivă care a administrat drepturile autorului ori titularului drepturilor de autor sau, după caz, organismului cu cel mai mare număr de membri, din domeniul respectiv de creație” (teza a II-a). „În lipsă de succesorii sau de organism de gestiune colectivă, exercițiul drepturilor se transmite Oficiului Român pentru Drepturile de Autor” (teza a III-a). „În toate cazurile, transmiterea exercițiului acestor drepturi este pe durată nedeterminată” (teza a IV-a).

4. Durata protecției juridice a drepturilor patrimoniale de autor¹²

4.1. Durata de drept comun

Potrivit art. 28 alin. (1), „drepturile patrimoniale prevăzute la art. 13 și 24 din Legea nr. 8/1996 durează tot timpul vieții autorului, iar după moartea acestuia se transmit prin moștenire, potrivit legislației civile, pe o perioadă de 70 de ani, oricare ar fi data la care opera a fost adusă la cunoștință publică în mod legal” (teza I). „Dacă nu există moștenitori, exercițiul acestor drepturi revine organismului de gestiune colectivă mandatat în timpul vieții de către autor sau, în lipsa unui mandat, organismului de gestiune colectivă cu cel mai mare număr de membri din domeniul respectiv de creație” (teza a II-a).

În opinia noastră, dispozițiile art. 28 alin. (1) presupun unele observații particulare.

În primul rând, legiuitorul, referindu-se la drepturile prevăzute de art. 13 și art. 24, are în vedere numai situația în care, în temeiul art. 12, autorul a decis utilizarea operei. Într-adevăr, numai decizia autorului de a utiliza opera poate da naștere drepturilor patrimoniale subsecvente dreptului de utilizare și celui de suită.

Drept urmare, se pune problema duratei în timp a dreptului patrimonial prevăzut de art. 12 din Legea nr. 8/1996, adică a dreptului autorului de a decide dacă, în ce mod și când va utiliza opera, inclusiv de a consimți la

¹² În același sens, a se vedea T. Bodoaşcă, L. – I. Tarnu, *Dreptul proprietății intelectuale* Ediția a IV-a, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2020, p. 116 și urm.

utilizarea operei de către alții, precum și dacă acesta poate fi transmis pe cale succesorală. Sub primul aspect, fiind vorba despre un drept patrimonial recunoscut autorului, în lipsa unei dispoziții legale contrare, acesta va exista pe întreaga durată a vieții autorului. Concluzia poate rezulta și din interpretarea *a fortiori* a dispozițiilor art. 28 alin. (1) teza I din Legea nr. 8/1996. Într-adevăr, este de domeniul logicii juridice elementare faptul că efectele nu se pot naște fără existența prealabilă a cauzei lor. Sub al doilea aspect, aflându-ne în prezența unui drept patrimonial, în lipsa unor restricții prevăzute expres de lege, acesta poate fi transmis pe cale succesorală, conform dreptului comun. Fiindcă termenul de 70 de ani, prevăzut de art. 28 alin. (1), este incident numai în cazul drepturilor subsecvente dreptului de utilizare (art. 13) și a dreptului de suită (art. 24), transmiterea acestui drept va fi, de asemenea, pentru toată durata vieții succesorului. Mai mult, în lipsa unei dispoziții legale contrare, acest drept poate fi transmis prin succesiuni subsecvente. Deci, în situația în care acest drept este transmis pe cale succesorală, decizia de utilizare a operei poate fi luată oricând de către oricare succesor. Evident, în situația în care autorul a hotărât ca opera să nu fie utilizată, nu se mai pune problema transmiterii acestui drept și, pe cale de consecință, nici a drepturilor subsecvente prevăzute de art. 13, respectiv a dreptului de suită, stipulat de art. 24. De fapt, în acest caz, dreptul se epuizează prin exercitarea lui de către autor.

În al doilea rând, termenul de 70 de ani este incident atât în cazul în care drepturile sunt transmise prin moștenire ori exercițiul lor revine unui organism de gestiune colectivă, indiferent de data la care opera a fost adusă la cunoștință publică.

În al treilea rând, în cazul în care nu sunt moștenitori, potrivit art. 28 alin. (1) teza a II-a, organismului de gestiune colectivă i se transmite doar „...exercițiul acestor drepturi...”. În opinia noastră, atâta timp cât autorul este decedat și nu sunt moștenitori legali sau testamentari, iar organismului de gestiune colectivă i se transmite numai exercițiul acestor drepturi, titularul lor este comuna, orașul sau municipiul, după caz, în condițiile art. 963 alin. (3) C. civ. Drept urmare, contrar practicii existente, avantajele patrimoniale rezultate din exercitarea drepturilor de către organismul de gestiune colectivă se cuvin statului. În situația analizată, dacă se dorește ca avantajele patrimoniale să revină organismului de gestiune colectivă, *de lege ferenda*, se impune modificarea art. 28 alin. (1) teza a II-a din Legea nr. 8/1996, în sensul de a se referi, întocmai ca în cazul prevăzut de teza I, la transmiterea drepturilor prevăzute de art. 13 și art. 24, iar nu doar a exercițiului acestora.

În al patrulea rând, se pune problema dacă, în cazul în care, înainte de împlinirea duratei de 70 de ani, moștenitorul autorului sau organismul de gestiune colectivă încetează să mai existe ca subiect de drept, drepturile patrimoniale pot fi transmise succesorilor dobânditorilor inițiali. În opinia noastră, răspunsul este afirmativ, deoarece art. 28 alin. (1) se referă la

transmiterea drepturilor (teza I), respectiv a exercițiului acestora (teza a II-a) fără să cantoneze această transmitere la proximalul moștenitor ori organism de gestiune colectivă. În această situație, durata transmiterii va fi egală cu diferența dintre durata de 70 de ani și durata de timp în care primii succesori au fost titulari, respectiv au avut exercițiul acestor drepturi. Pentru această interpretare pledează și faptul că art. 28 alin. (1) instituie termenul de 70 de ani indiferent de „... data la care opera este adusă la cunoștință publică în mod legal”. Față de această exprimare categorică, admitem că termenul transmiterii va fi de 70 de ani și atunci când, în temeiul art. 11 alin. (2), opera este adusă la cunoștință publică de către moștenitorul autorului ori de către organismul de gestiune colectivă cu puțin timp înainte de a înceta să mai existe ca subiecte de drept.

În al cincilea rând, potrivit art. 33 din Legea nr. 8/1996, modificările neesențiale, adăugările, tăieturile sau adaptările aduse în vederea selecției sau aranjării, precum și corectarea conținutului unei opere sau colecții, care sunt necesare pentru continuarea activității colecției în modul în care a intenționat autorul opereii, nu determină extinderea termenului de protecție a opereii sau colecției. Față de împrejurarea că textul art. 33 se referă în general la neextinderea termenului de protecție a opereii, admitem că sunt vizate atât drepturile morale, cât și cele patrimoniale de autor.

Din interpretarea *per a contrario* a dispozițiilor art. 33, rezultă că determină prelungirea termenelor de protecție acele modificări care sunt esențiale, precum și adăugările, tăieturile, adaptările sau corectările aduse conținutului unei opere sau colecții fără legătură cu continuarea activității colecției în modul în care a intenționat autorul opereii.

În al șaselea rând, potrivit art. 34, termenul de 70 de ani se calculează de la data de 1 ianuarie a anului următor morții autorului. Soluția legiuitorului are ca scop calcularea acestui termen pe ani calendaristici. Cu toate acestea, se pune problema protecției juridice a drepturilor patrimoniale de autor în perioada cuprinsă între data la care opera a fost adusă la cunoștință publică și data de 1 ianuarie a anului următor. În lipsa unei norme care să prevadă contrariul, dispozițiile art. 34 acționează ca o cauză legală de prorogare a protecției. Altfel spus, deși raportul juridic dintre autor sau titularul dreptului de autor și terțele persoane s-a născut la data la care opera a fost adusă la cunoștință publică, termenul de 70 de ani în care terțele persoane au obligația de a respecta aceste drepturi începe să curgă ulterior, de la data de 1 ianuarie a anului următor. Practic, pentru o anumită perioadă de timp, obligația respectivă este prorogată. Nu suntem convinși că aceasta a fost intenția reală a legiuitorului însă, după modul în care sunt formulate dispozițiile art. 34, o altă interpretare este exclusă. Dacă se dorește ca protecția drepturilor să fie efectivă din momentul aducerii opereii la cunoștință publică, art. 34 ar trebui reformulat, în sensul că, „fără a aduce atingere protecției dreptului de autor, termenele stabilite în prezentul capitol se calculează...”.

4.2. Durata protecției juridice a drepturilor patrimoniale de autor în cazul operelor aduse la cunoștință publică după încetarea protecției dreptului de autor

În temeiul art. 28 alin. (2) din Legea nr. 8/1996, „persoana care, după încetarea protecției dreptului de autor, aduce la cunoștință publică, în mod legal, pentru prima oară, o operă nepublicată înainte, beneficiază de protecția echivalentă cu cea a drepturilor patrimoniale ale autorului” (teza I). „În acest caz, durata protecției drepturilor este de 25 de ani începând cu momentul în care opera a fost adusă pentru prima oară la cunoștință publică, în mod legal” (teza a II-a).

În opinia noastră, și dispozițiile art. 28 alin. (2) presupun unele observații particulare.

În primul rând, expresia „încetarea protecției dreptului de autor” înseamnă că, din punct de vedere juridic, obligația terțelor persoane de a respecta drepturile morale și patrimoniale de autor s-a stins. Referirea generică din debutul art. 28 alin. (2) teza I la dreptul de autor susține concluzia că este vizată încetarea ambelor categorii de prerogative: morale și patrimoniale. Fiind vorba despre încetarea protecției, într-o logică juridică elementară, aceasta nu poate interveni decât după ce, anterior, s-a născut și a existat o perioadă de timp. În condițiile actualelor soluții normative prevăzute de art. 1 alin. (2) și art. 27 alin. (1), protecția i-a naștere prin realizarea operei, chiar în formă nefinalizată și indiferent că a fost sau nu adusă la cunoștință publică. În schimb, după cum s-a prezentat anterior, protecția încetează diferit, după cum drepturile sunt morale sau patrimoniale. Reiterăm că, în condițiile art. 11 alin. (2), protecția drepturilor morale prevăzute de art. 10 lit. a), b) și d)] este perpetuă. La decesul autorului încetează drepturile morale prevăzute de art. 10 lit. c) și e). În schimb, drepturile patrimoniale prevăzute de art. 13 și 24 durează tot timpul vieții autorului și, după decesul autorului se transmit pe o perioadă de 70 de ani în condițiile art. 28 alin. (1).

În al doilea rând, opera poate fi adusă la cunoștință publică de o terță persoană în mod legal după încetarea protecției juridice a dreptului de autor numai dacă autorul, în timpul vieții sale, a decis divulgarea acesteia. Reiterăm că, în temeiul art. 11 alin. (2), exercițiul dreptului de divulgare se transmite, după moartea autorului. În schimb, dacă autorul a decis ca opera să nu fie divulgată, aducerea ei la cunoștință publică de o terță persoană este ilicită¹³. Referirea generică la „dreptul de autor” din debutul art. 28 alin. (2) teza I este justificată de exercitarea de către persoana în cauză a dreptului moral de divulgare a operei.

În al treilea rând, prin raportare la dispozițiile art. 3 alin. (4) și art. 11 alin. (2), persoana care aduce opera la cunoștință publică în condițiile art. 28

¹³ În același sens, a se vedea V. Roș, *op. cit.*, p. 290 și urm.